

de Boskrant, onmisbaar voor elke bosliefhebber

DE BOSKRANT

**Plant samen met
Marie Vinck en AVEVE
mee aan een
groener Vlaanderen!**

**Hij staat er:
de Miljoenste Boom!**

VU: BART MUYS – Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode (Melle)
tel. 09-264 90 50 – fax 09-264 90 92 – info@vbw.be

verschijnt 5 x per jaar: feb-april-juni-sept-dec
41ste jaargang nr. 4

2011
September

REDACTIE

Kinnie De Beule, Kathleen De Looze, Emma Denorme, Wilfried Emmerechts, Wannes Hubau, Liselot Ledene, Stephanie Schelfhout, Sander Van Daele, Marlies Vanlerberghe, Lotte Van Nevel, Rollin Verlinde, Bert De Somviele.

ARTIKELS EN BERICHTEN

Heeft u een idee voor een artikel? Of heeft u iets geschreven dat voor de Boskrant interessant kan zijn? Dan mag u dat mailen naar Bert.Desomviele@vbv.be of opsturen naar Geraardsbergsesteenweg 267 in 9090 Gontrode. Uw voorstel zal voor publicatie aan de redactieraad worden voorgelegd.

BIJDRAGE

Lidgeld + Boskrant: € 15,00

Lidgeld + Boskrant + Bosrevue: € 25,00

Lidgeld student (Boskrant): € 10,00

Lidgeld student (Boskrant + Bosrevue): € 18,00

Te storten op rekening 448-3605351-56 met vermelding 'Lidgeld vbv 2011'

ADVERTENTIE TARIEVEN

Wilt u een advertentie plaatsen in de Boskrant en daarmee een boodschap sturen naar alle enthousiaste bosliefhebbers in Vlaanderen? Dat kan al vanaf 100 euro voor een kwartpagina en 400 euro voor een volledige pagina. En voor 200 tot 800 euro, kunt u zelfs 5 keer per jaar in onze Boskrant adverteren. Meer info: Bert.Desomviele@vbv.be

VORMGEVING

Magelaan, Gent

DRUKWERK

Druk in de Weer, Gent

Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

FOTO VOORPAGINA

© Sofie Van Mieghem

OPENINGSUREN VBV-SECRETARIAAT

Van maandag t.e.m. vrijdag
doorlopend van 9 tot 16 uur.

Inhoud

1	EDITO
2	VAN BOOM TOT EVENAAR
5	ROLLINS TOONTJE
	Gebruik perspectief
6	BOSACTUA
12	MERKWAARDIGE BOMEN
	Knotbomen in Heuvelland
14	DE BOOMHUT
	Koken met noten
16	PROJECT IN DE KIJKER
	Week van het Bos
18	VBV-ACTIEF
25	LEESVOER
27	KATHLEENS COLUMN
	Met hart en ziel
28	BOS IN HET BUITENLAND
	Het Zwarte Goud in Congo: vloek of zegen?
34	KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN

De door u meegeleverde en op het verzendetiket afgedrukte persoonsgegevens, werden opgeslagen in een bestand dat beheerd wordt door onze vereniging. Ze worden uitsluitend gebruikt voor verzending van onze tijdschriften, documentatie en informatie m.b.t. onze vereniging. U heeft recht op inzage van uw persoonlijke gegevens en kunt hiervan altijd verbetering vragen. Bij het openbaar register kan altijd aanvullende informatie worden bekomen. Wet van 8/12/92 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Ledentijdschrift van 'Vereniging voor Bos in Vlaanderen' vzw
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode
tel. 09 264 90 50 ▲ fax 09 264 90 92
info@vbv.be ▲ www.vbv.be ▲ ISSN 0773 137 X

ICH BIN EIN FREIBURGER

Ik permitteer me even om de gevleugelde woorden van Amerikaans president John F. Kennedy te lenen. Zijn ‘ich bin ein Berliner’, waarmee hij in volle koude oorlog de solidariteit van de V.S. met West-Europa onder woorden bracht, kwam me voor de geest toen ik enige tijd geleden deelnam aan een enquête. Het was de bevraging waarmee het departement Ruimtelijke Ordening van de Vlaamse overheid de voorkeuren van de Vlaming rond de inrichting van onze ruimte in kaart bracht. Daaruit bleek immers dat de Duitse stad Freiburg het dichtst mijn ideaalbeeld

benadert van hoe een stad er moet uitzien. Dus: “ich bin ein Freiburger”.

Wie de stad niet kent, raad ik aan zeker eens de site ‘Freiburg Green City’ te bezoeken. Daarin lees je meer over de Freiburgse visie, waarin doordachte keuzes worden gemaakt over duurzame mobiliteit, groene energievoorziening en groen in de stad. Dat wordt concreet gemaakt door bv. campagnes rond isoleren, een fietsvriendelijke inrichting, kwaliteitsvol openbaar vervoer en voldoende parken en groenvoorzieningen die bovendien via groene linten met elkaar verbonden worden.

Deze pioniersrol wordt ook economisch beloond: de economische groei in Freiburg ligt een pak boven het Duitse gemiddelde, het toerisme boomt er, de stad voorziet 12.000 jobs in de sectoren van milieu en duurzame energie. Freiburgs bekendheid als groene, duurzame, klimaatvriendelijke stad waar het goed leven en werken is, maakt het tot een magneet voor creatievelingen en investeerders.

Maar dat is nog niet alles: Freiburg heeft op haar grondgebied ook nog eens het grootste stadsbos van West-Europa. Maar liefst 43% (meer dan 6.000 hectare) is er bebost, en in dat grote stadsbos vindt de bezoeker niet minder dan 450 km wandelroutes, educatieve trails en sportpistes, en een ruim aanbod aan rustplaatsen, kampeersites, barbecueplekken, speelzones, zwemvijvers, uitkijktorens en kijkhutten, ... Kortom, een droom van een stadsbos!

Voor een stad met een historische link met bosbouw zoals Freiburg is het overigens geen wonder dat ze duurzaamheid zo hoog in het vaandel voert. Het concept duurzaamheid werd immers door bosbouwers uitgevonden, aangezien de bosbouwer – meer dan andere beroepen – altijd al moest nadenken over de impact van zijn acties over verschillende decennia en zelfs eeuwen. Ongetwijfeld hebben de talrijke bosbouwers in Freiburg hun medebewoners besmet met die duurzaamheidsmicrobe.

Freiburg, een stad dus die vele Vlamingen hebben gekozen als ideaalscenario voor de inrichting van onze eigen regio – want ik sta uiteraard niet alleen met die keuze voor Freiburg. Laat ons hopen dat onze overheid rekening houdt met de resultaten van haar bevraging en snel zorgt voor steden en dorpen met meer bos, een vooruitstrevend groenbeleid en ruimte voor duurzame mobiliteit en groene energie. Met VBV zullen we héél graag mee aan die weg timmeren!

Geniet van de herfst, en van de Week van het Bos!

Bert De Somviele

Directeur

Van boom tot evenaar

LOTTE VAN NEVEL

RED HET AMAZONEWOUDE!

Het is niet de eerste keer dat we slecht nieuws brengen uit het Amazonewoud. Maar nu lopen onze Groene Longen écht ernstig gevaar. De Braziliaanse biodiversiteit wordt steeds meer een anachronisme in onze wereld van ongeremde menselijke expansie. Brazilië staat immers op het punt om de wetgeving die de bossen beschermt uit te hollen. In mei stemde een overweldigende meerderheid van het Braziliaanse Congres voor de nieuwe boswet. Deze nieuwe wet staat landeigenaren toe om op de helft van hun land bos te kappen; voordien was dat beperkt tot 20%. Bovendien biedt de nieuwe boswet amnestie aan boeren die de afgelopen jaren illegaal stukken woud kaalkapten. Ze worden dus gevrijwaard en hoeven geen boetes te betalen, noch het door

hun gekapte bos herstellen. Onvoorstelbaar! Het besluit heeft woede en protesten door het hele land veroorzaakt, en de spanning neemt toe. In een poging om critici de mond te snoeren, hebben gewapende misdadigers al meerdere milieuactivisten om het leven gebracht. De schijnwerpers richten zich nu op president Dilma. Zij kan de kettingszagen stoppen door de huidige wetgeving overeind te houden en ferm op te treden tegen iedereen op dit moment het regenwoud aan het kappen is. Dilma heeft al beloofd veranderingen in de boswet te voorkomen die leiden tot meer ontbossing of amnestie zouden geven aan milieucriminelen. Ook heeft ze gezworen zich te houden aan de verbintenis van de vorige regering om ontbossing met 80 % terug te dringen tegen 2020. Het merendeel van de Brazilianen steunt een veto tegen het aanpassen van de wetgeving, en interne druk zet Dilma's regering ertoe aan dit ook te steunen. Om president Dilma werkelijk te overtuigen loopt

© Groenhart

Als het aan het Braziliaanse Congres ligt, dan krijgen woudreuzen zoals deze het in de toekomst nog een stukje moeilijker.

momenteel een wereldwijde petitie, waarin ze opgeroepen wordt tot onmiddellijke actie en om haar veto uit te spreken tegen wijzigingen in de boswet. Reeds 1.237.000 mensen hebben de petitie ondertekend. U toch ook? http://www.avaaz.org/nl/save_the_amazon/

BRONNEN

Avaaz: http://www.avaaz.org/nl/save_the_amazon/

Greenpeace: http://www.greenpeace.nl/Nieuws_2011/Een-zwarte-dag-voor-de-Amazon/

KARPATEN BESCHERMD

Zeven Oost-Europese landen hebben een akkoord getekend om oerbossen in de Karpaten te beschermen tegen illegale houtkap. Het zijn de laatste overblijfselen van de oorspronkelijke Europese wouden en ze zijn dan ook van onschatbare waarde. Illegale houtkap is een groot probleem in de Karpaten. Vooral de laatste twee decennia, sinds de val van het communisme, zijn de bossen vogelvrij. De landen proberen het tij te doen keren met een strengere wetgeving. Ze proberen ook de houtindustrie, die uit vele honderden kleine bedrijfjes bestaat, in kaart te brengen. Tsjechië, Hongarije, Roemenië, Servië, Polen, Slowakije en Oekraïne hebben daarom een gemeenschappelijk 'Protocol rond Duurzaam Beheer' getekend om de Karpathische wouden te beschermen. Het protocol plaatst de overblijfselen van het woud onder bescherming en voorziet in verdere stappen om het areaal te vergroten. Momenteel blijft naar schatting 300.000 hectare oerbos over, waarvan Unesco reeds delen als Werelderfgoed beschermd heeft. Maar vooral de zuidelijke Karpaten in Roemenië zijn het grootste ononderbroken bosgebied in Europa. De tijd

drong, want volgens het Wereldnatuurfonds (WWF) was amper 18 % van het Roemeense areaal beschermd. WWF juicht het Karpatenprotocol dan ook toe; al wordt meteen in de kantlijn genoteerd dat in deze regio veel zaken op papier gezet maar helaas niet in de praktijk gebracht worden. Laat ons hopen dat dit deze keer niet het geval is. Moge het Karpatenprotocol een voorbeeld zijn voor Europa en de rest van de wereld. Een opsteker tijdens het Internationale Jaar van de Bossen!

BRON | IPS

INDONESIË DRAAGT BOSGEBIEDEN OVER AAN LOKALE BEVOLKING

Indonesië wil zijn uitstoot van broeikasgassen halveren en tegelijkertijd een economische groei van 7 % bereiken. Dat moet o.m. lukken door het beheer van bossen over te dragen aan de lokale bevolking. 89.000 hectare bos of voormalige bosgebied zijn bestemd voor beheer door de lokale bevolking. Later kan meer volgen. Volgens experts draagt de overdracht naar de plaatselijke bevolking bij tot een duurzaamer beheer van de bossen.

© iStockphoto

Overdracht van het bos aan de lokale bevolking, kan misschien de oprukkende oliepalmplantages (lichtgroen) afremmen.

© iStockphoto

Als we niet oppassen kunnen we kleurrijke jongens zoals deze Panterkameleon enkel nog in de zoo bewonderen.

Zij wijzen op soortgelijke ontwikkelingen in bijvoorbeeld China, India en Vietnam. Door de overheidsinvloed kan de plaatselijke bevolking immers niet optimaal profiteren van de bossen en blijkt het ook niet mogelijk om het verlies van bos tegen te gaan. Het overdragen van bosbeheer aan de plaatselijke bevolking is een grote verandering voor de overheid. Van de 190 miljoen hectare grond in Indonesië, heeft de overheid er zelf niet minder dan 70% in beheer.

BRON

DeWereldMorgen.be (13 juli 2011)
<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2011/07/13/indonesi-draagt-bosgebieden-over-aan-lokale-bevolking>

SCHATTEN OP MADAGASKAR

Madagaskar is veel meer dan een animatiefilm. Het is een schatkamer van bijzondere soorten fauna en flora. Tussen 1999 en 2010 werden op Madagaskar ruim 615 nieuwe soorten ontdekt, dat is gemiddeld meer dan één ontdek-

king per week! Door zijn geïsoleerde ligging ontwikkelde er zich op dit gigantische eiland immers een unieke flora en fauna; 70% van de soorten komt enkel op dit eiland voor (= endemische soorten). Vele soorten zijn echter meteen nadat ze ontdekt werden al met uitsterven bedreigd. De natuur op Madagaskar staat immers onder zware druk. Om plaats te maken voor landbouw, veeteelt en de productie van houtskool worden de bossen aan een snel tempo gekapt. Wetenschappers schatten dat Madagaskar al 90% van haar oorspronkelijke bebossing heeft verloren. Politieke onrust leidt ertoe dat de regering niet in staat is om toe te zien op de naleving van natuurbeschermingswetten, wat de unieke rijkdommen van dit eiland nog verder in gevaar brengt. Hoog tijd dus om al dat waardevols te beschermen.

BRON

WWF - http://www.wwf.be/nl/wat-doet-wwf/in-nieuws/bedreigde-regio-s/madagaskar-schatkamer-nieuwe-soorten/53_894?referer=newsletter

Rollins Toontje

ROLLIN VERLINDE

Foto's nemen in het bos. Het lijkt gemakkelijker dan het in werkelijkheid is. Al jaren proberen wij met onze vereniging de juiste hoek en toon voor ons beeldmateriaal te vinden. Dankzij deze fotorubriek kan het vanaf nu alleen maar beter worden. Topfotograaf Rollin Verlinde van Vildaphoto licht in elke Boskrant een tipje van de sluier der natuurfotografie voor ons op.

GEBRUIK PERSPECTIEF:

ZOEK EEN BEEKJE OF EEN PAD

Veel foto's van bossen lijken wel op een muur van bomen, terwijl een bos in het echt net veel diepte kan hebben. Die diepte kan je creëren door een voorgrond toe te voegen of te werken met een geleidend element in beeld. Dat kan een beekje zijn of een bospad. Zo worden de ogen van je toeschouwer door

het beeld geleid. Als het pad recht loopt, kan je een symmetrisch beeld proberen te maken. Als het kronkelt zal het beeld dynamischer zijn. Als je een beekje met water fotografeert zou je een lange sluitertijd kunnen kiezen, van een halve seconde of meer. Het water lijkt dan door de foto te stromen. Uiteraard heb je dan een statief nodig.

© Vildaphoto – Rollin Verlinde

BosActua

LISELOT LEDENE

Belangrijke administratieve vereenvoudiging voor bosuitbreiding

Zowaar, het is (bijna) zo ver. Na jaren actie voeren door onder meer VBV, heeft de Vlaamse Regering nu toch de knoop doorgehakt: het bindend karakter van de adviezen door een aantal Vlaamse administraties (het beruchte art. 87 van het Bosdecreet) wordt afgeschaft voor de privé bebosser. Eindelijk! Het lijkt een wat technische materie, maar dit is écht een belangrijke stap voorwaarts om bosuitbreiding te realiseren en stimuleren. Tot voor kort moesten namelijk een pak vergunningen en bindende, gunstige adviezen bekomen worden vooraleer een privé-eigenaar zijn eigen gronden kon bebossen. Naast de vergunning van het College van Burgemeester en Schepenen van de betreffende gemeente ging het om zowel een gunstig advies van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) én van de Afdeling Duurzame Land-

bouwontwikkeling (ADLO). Vooral bij deze laatste liep het goed fout: meer dan de helft van de privé-bosuitbreidingsdossiers strandde de voorbije jaren op een negatief advies van ADLO. Onbegrijpelijk, want hiermee boorde de Vlaamse overheid dus in grote mate haar eigen engagementen op vlak van bosuitbreiding de grond in.

Maar binnenkort komt daar dus verandering in. Van zodra deze nieuwe regeling van kracht wordt (bij publicatie van het Verzameldecreet, voorzien voor dit najaar), zal je als kandidaat-bebosser enkel nog een vergunning van de gemeente nodig hebben om te bebossen. Let wel: de adviezen van ANB en ADLO moeten nog steeds ingewonnen worden, maar kunnen de bebossing niet langer blokkeren. VBV hoopt dat hierdoor de ambities van heel wat privé-kandidaatbebossers nu spoedig wél kunnen gerealiseerd worden. Slijp dus de spades, bestel alvast uw plantgoed en leg volgend plantseizoen dat bos aan waar u al zo lang van droomt! Met de campagne 1 Miljoen Bomen helpen we graag mee met technische en extra financiële ondersteuning; surf zeker eens naar www.1miljoenbomen.be.

© VDAB

Slijp de spades, bestel uw plantgoed en leg volgend plantseizoen dat bos aan waar u al zo lang van droomt!

ARGUS fotowedstrijd 2011

Dit najaar organiseert ARGUS de 10de editie van haar bekende digitale fotowedstrijd rond de thema's natuur, duurzaamheid en milieu. Deze richt zich zowel tot amateur- als professionele fotografen. Deelname is gratis. Een jury selecteert de winnaars en webbezoekers bepalen wie de publieksprijs wint.

De thema's: dieren en hun zintuigen, de pracht van planten, bos in de kijker, natuur in de achtertuin, water: vloek of zegen?!, opgelucht?!, in actie voor natuur en milieu, natuur onder druk, milieu en derde wereld, landelijk leven. Speciaal voor jongeren tot 18 jaar is er de categorie 'Bedreigd? Bescherm!' . Bij deze dus een warme oproep aan alle fotografen onder ons: doe ook mee! Wie weet, word jij wel de nieuwe ARGUS (jeugd)fotograaf van het jaar?

Het opladen van beelden kan van tussen 19 september tot 18 november 2011 via www.argusfotowedstrijd.be. Meer informatie kan je krijgen bij ARGUS, het milieupunt van KBC en Cera (tel. 03 202 90 70, info@argusmilieu.be, www.argusmilieu.be).

De ARGUS Fotowedstrijd 2011 wordt georganiseerd met de medewerking van Be-roepsfotografen.be, BVNF, CBC, Centrum voor Beeldexpressie, Cera, Ecostream, Fédération de Cercles Photographiques, KBC, Leica, Natagora, Natuurpunt, Nest, Vlaamse Milieumaatschappij, Museum voor Natuurwetenschappen, Vereniging voor Bos in Vlaanderen en WWF.

De Standaard Solidariteitsprijs

In de zomer van 2003 organiseerde De Standaard voor het eerst een wedstrijd voor het goede doel: aan de non-profitorganisaties werd gevraagd of ze zich in een wervende en aantrekkelijke advertentie wilden presenteren. Wie dat het beste deed, zou dat jaar nog viermaal gratis en paginagroot mogen adverteren in

deze krant. De actie was een doorslaggevend succes: tientallen ngo's die actief zijn voor mensenrechten, milieu, minderheden, derde wereld of rond andere maatschappelijke thema's dienden zich aan om ook kans te maken op die prijs. Dat valt te begrijpen: voor een paginagrote advertentie in De Standaard moet je normaalgezien enkele tienduizenden euro's neertellen. Sindsdien organiseert De Standaard elk jaar deze wedstrijd.

Ook VBV dong dit jaar nog eens mee naar de Solidariteitsprijs, en met een affiche voor meer bos waren we er voor de tweede keer in onze geschiedenis opnieuw bij: uit de 75 inzendingen werd immers ook de VBV-advertentie geselecteerd. Het ontwerp van Magelaan, met wie VBV vaak samenwerkt, verscheen op 9 augustus in de krant. Je kan ze ook downloaden op A3-formaat op onze site www.vbv.be.

© Magelaan

Het ontbossingsverbod: een lege doos?

Een staaltje illegale ontbossing *pur sang* was onlangs te bezichtigen in Grimbergen. Op de hoek van de Albrecht Rodenbachlaan en Speelbroek moest een uitloper van het Prinsenbos van meer dan 10 are, bezet met oude eiken, wijken voor een Kiss & Ride zone bij een lagere school. Nochtans is er voldoende parkeerplaats in de omgeving. Het gemeentebestuur vond het bovendien niet nodig de wettelijk verplichte aanvraag tot ontheffing op het ontbossingsverbod in te dienen, en tegen de plannen loopt ook nog eens een klacht bij de Raad voor Vergunningenbetwistingen die nog niet beslecht is. De Vlaamse Natuurinspectie werd door VBV over dit dossier gecontacteerd, en erkende dat de ontbossing illegaal was. Toch greep ze niet in, terwijl ze daar wettelijk wel voor bevoegd is. Begrijp wie begrijpen kan.

“Vlaanderen ontbost 1,5 voetbalveld daags”, kopte de VBV-Bosbarometer in 2010. De mededeling deed stof opwaaien, want Vlaanderen vormt hierdoor een trieste uitzondering in een Europa dat er elk jaar meer bos bijkrijgt. Het recente rapport van de ministeriële conferentie in Oslo voor de bescherming van het bos, stelt dat de oppervlakte bos de voorbije twintig jaar overal in Europa is toegenomen. Overal? Een kleine regio bij de Noordzee blijft blijkbaar moedig weerstand bieden aan deze trend, en maakt het leven van diegenen die meer bos willen niet gemakkelijk... Andere bosarme regio's, zoals Nederland, Denemarken en Ierland, maken wel werk van bosbehoud en bosuitbreiding, wat ertoe leidt dat Vlaanderen op korte termijn qua bosoppervlakte de rode lantaarn zal overnemen in het Europese peloton. Ook onze bevoegde beleidsmakers schrokken van dit nieuws, erken-

den de problemen, en beloofden hard werk te maken van oplossingen voor dit dagelijkse verlies aan bosareaal. Want al 16 jaar belooft het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen ons 10.000 hectare extra bos. Documenten zoals het Vlaamse Regeerakkoord, de Beleidsnota Leefmilieu en Natuur 2009-2014, Vlaanderen in Actie (VIA) en Pact 2020 staan bol van beloftes en engagementen om voor een beter bos en een betere natuur te zorgen.

Wat blijkt een klein jaar later, nota bene tijdens het Internationale Jaar van de Bossen? Nog steeds is het hemeltergend makkelijk om te ontbossen in Vlaanderen, en nog steeds komt er veel te weinig bos bij. Op het secretariaat van VBV lopen quasi-dagelijks meldingen binnen van (illegale) kappingen, op til zijnde ontbossingen en bedreigde bomen en bossen. Het dossier in Grimbergen is slechts het topje van de ijsberg. In het Bosdecreet staat nochtans een ontbossingsverbod, hoe kan dit dan nog mogelijk zijn?

Het ontbossingsverbod in het Bosdecreet stelt dat er in Vlaanderen niet meer ontbost mag worden. Nadat dit ontbossingsverbod werd ingesteld, vond men echter al snel dat dit toch wat al te strikt was, en in 1997 werden er een aantal uitzonderingen geformuleerd, in het bekende artikel 90bis van het Bosdecreet. Ontbossing werd hierdoor opnieuw mogelijk in bepaalde, ‘uitzonderlijke’, gevallen: in de bestemmingen woon- en industriegebied, in vergunde verkalvingen en voor werken van algemeen belang. Het bewuste artikel stelde bovendien dat ook in alle andere gevallen een ‘ontheffing’ op dit verbod mag gevraagd worden. En wat indertijd in het Bosdecreet werd geschreven als uitzonde-

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	bron
Jaarlijkse vergunde ontbossing (ha)	189	197	199	265	251	328	293	253	291	ANB
Ontheffing toegekend (ha)	50	39	64	68	68	381	27	48	123	ANB

ringsmaatregel om in zeer specifieke gevallen toch tot een noodzakelijke ontbossing te kunnen overgaan, blijkt vandaag eerder *common practice* geworden: in 2009 werd maar liefst 291 hectare legaal ontbost, en werd voor 123 hectare bos een ontheffing op het ontbossingsverbod toegekend! De cijfers van de laatste jaren over ontbossing spreken boekdelen (tabel bovenaan).

Bovendien zijn in deze tabel nog niet eens de illegale ontbossingen opgenomen, zoals de ontbossing in Grimbergen. Het bewuste dossier is des te schrijnender omdat het gaat om een lokale overheid die de boswetgeving bewust met de voeten treedt, én omdat de Vlaamse Natuurinspectie op de hoogte is van het dossier, maar er voor kiest de schouders op te halen en niet in te grijpen.

Elk jaar verdwijnen honderden hectare bos in Vlaanderen, elk jaar worden voor minstens tientallen, en soms voor meer dan honderd hectare bos ontheffingen op het ontbossingsverbod toegekend, en elk jaar gaat een onbekende oppervlakte bos op illegale wijze tegen de vlakte... Mocht Vlaanderen nu nog werk maken van een efficiënt en daadkrachtig bosuitbreidingsbeleid... Dan nog zou dit nog geen excuus zijn voor deze vele ontbossingen, maar het zou er in elk geval een tegengewicht aan bieden. Maar ook op dat vlak loopt het

steeds meer fout, en elk jaar loopt de oppervlakte bosuitbreiding terug, zoals wij al jaren aanklagen (tabel onderaan).

Door het veelvuldig toelaten van allerlei uitzonderingssituaties, en door het niet ingrijpen wanneer er illegaal wordt ontbost, is het ontbossingsverbod uit het Bosdecreet dan ook stilaan een lege doos geworden. En slaat Vlaanderen een wel erg armzalig figuur in het buitenland. In dit Internationale Jaar van de Bossen moet de Vlaamse Regering dan ook dringend werk moeten maken van een opnieuw efficiënt ontbossingsverbod in Vlaanderen, waarop weinig uitzonderingen mogelijk zijn. Onze Minister van Leefmilieu en Natuur moet haar ministeriële ontheffingen op het ontbossingsverbod tot een absoluut minimum beperken. Onze Minister van Ruimtelijke Ordening moet dringend werk maken van de in het Regeerakkoord beloofde ruimte voor bosuitbreiding en de oplossing voor onze bedreigde bossen. Overheden op alle niveaus moeten het belang van een boomvriendelijk beleid inzien én respect voor de boswetgeving tonen. En de Vlaamse Natuurinspectie moet uiteraard haar werk doen en daadkrachtig optreden wanneer men illegaal dreigt te ontbossen.

Meer info vind je op
www.vbv.be/beleid en op
www.internationaaljaarvandebossen.be

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	bron
Bosuitbreiding door privé-persoon en lokale overheden (ha)	1	2	208	114	122	89	9	63	83	ANB
Aankoop gronden voor bosuitbreiding door Vlaamse overheid (ha)	286	274	307	243	216	136	99	25	5	ANB
TOTAAL	287	276	515	357	338	225	108	88	88	

Nieuw: een verbodsbord voor quads

Een Koninklijk Besluit, opgemaakt op voorstel van Staatssecretaris voor Mobiliteit Etienne Schouppe, voorziet sinds 1 september in de mogelijkheid om een plaatselijk verbod op quads in te voeren. Slechts weinigen blijven onverschillig bij deze Canadese uitvinding, die daar in de land- en bosbouw wordt gebruikt. Ook hier heeft de quad zijn fervente aanhangers, maar tegelijkertijd zijn er heel veel anderen die het tuig graag zo snel en massaal mogelijk op de schroothoop zien belanden. Uit cijfers die senator De Padt recent opvroeg bij de staatssecretaris en de sector van quadverkopers, blijken er in België ongeveer 25.000 quads te zijn (al is de verkoop wel dalend). Het is en blijft alvast een feit dat bij deze wel héél omstreden tijdsbesteding

de gemoederen snel opblazen, en dat het laatste woord over de quads zeker nog niet gesproken is. VBV is alvast verheugd dat er toch een vorm van regulering mogelijk wordt voor quads, want deze machines kunnen in bos en

© iStockphoto

Quads: geen mens blijft er onbewogen onder.

natuur heel wat ellende veroorzaken, zeker als ze onoordeelkundig en zonder respect voor de omgeving gebruikt worden. Naast het lawaai zijn ze in staat om kwetsbare biotopen ernstige schade toe te brengen, maar ook om paden waar zachte weggebruikers vaak gebruik van maken (en van de stilte willen genieten) tot modderpoelen te herleiden.

AltiplanoBooks.be

Unieke gidsen en naslagwerken voor natuurliefhebbers

maakt je natuurbeleving nog intenser!

- > ruimste assortiment gidsen & naslagwerken
- > ook moeilijk vindbare items!

Bestel met korting:
www.altiplanobooks.be

**10% korting
voor
VBV-leden**

160 hectare bos extra

Goed nieuws in Roeselare, want daar komen er twee flinke bossen bij. Het Bergmolenbos in Rumbeke moet 130 hectare groot worden, het Krommebeekbos in Beveren 30 hectare. Van goed nieuws gesproken, want Roeselare behoort tot de bos-armste regio's van Vlaanderen. De plannen voor de bossen komen van de West-Vlaamse Intercommunale (WVI) en moeten het stads-randbos vervolledigen. In het najaar krijgt de burger inspraak in de plannen, waarna volgend voorjaar een eerste aanplant kan volgen.

Het Bergmolenbos kan gezien worden als een fikse uitbreiding van het natuurreservaat de Kleiputten en het net geopende speelbos.

Meer info over stads(rand)bossen
vind je in ons dossier
'Stads(rand)bossen, een randgeval?!'
op www.vbv.be/beleid.

PEPINIERES – BOOMKWEKERIJEN SYLVA

‘t HAND 10 – 9950 WAARSCHOOT – BELGIQUE

Tel: 0032-9-376-75-75 Fax: 0032-9-377-37-37

info@sylva.be www.sylva.eu

**Producent van inheems en autochtoon
bos- en haagplantsoen**

Specialiteit: bosplantsoen, aanbevolen herkomsten,
geselecteerde populieren

Erkende kwekerij van de UNAL-populieren en de
nieuwe klonen:

**GRIMMINGE, MUUR, OUDENBERG, VESTEN,
BAKAN, SKADO,...**

Vraag vrijblijvend informatie!

Vraag onze gratis catalogus aan!

‘Deelnemer MPS A-label’

**‘Sierteler van het jaar’
2009**

**‘Pioniersprijs diversiteit’
2009’**

MERKWAARDIGE BOMEN IN VLAANDEREN EN OMSTREKEN

Knotbomen in Heuvelland

WILFRIED EMMERECHTS

Op de flanken van de Rode Berg en de Zwarte Berg in het West-Vlaamse Heuvelland geniet je van prachtige wandelparcours met weergaloze panorama's over beurtelings het Vlaamse en het Frans-Vlaamse landschap aan weerszijden van de heuvelketen. In de streek vindt men vele knotbomen, die hier niet zo vaak, zoals in de rest van Vlaanderen, als soldaten netjes op een rij naast een weideafspanning staan, maar

veeleer de ruggengraat uitmaken van grillige heggen en houtkanten of uitlopers vormen van de bossen op de zandige heuveltoppen. De Lokerse en Westouterse boeren maakten bij het knotten weinig onderscheid tussen de boomsoorten, er staan prachtige oude exemplaren van geknotte wilgen, populieren, eiken, essen, elzen en kastanjes.

Kristine Vander Mijnsbrugge van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek doorkruiste ooit de streek op zoek naar bronnen van autochtoon plantmateriaal en tipte ons over enkele fameuze exemplaren. Boswachter Pierre Hubau was zo vriendelijk ons de precieze locatie van nog meer bijzondere bomen aan te wijzen. Zo togen we op weg, de rode stippen op ons kaartje achterna, en we lieten ons verbazen door de aangekondigde, maar toch nog verrassende wonderen der natuur.

Een paar van de mogelijk omvangrijkste, en dus oudste knotwilgen van Vlaanderen, staan aan twee hoekpunten van een wei in de Douvevallei. Deze knokige holle schietwilgen vertonen een omvang op borsthoogte van om en bij de zeven meter. Langs de holle Sonnevileweg groeien een meidoorn en een haagbeuk in innige omhelzing. De omvangrijke haagbeuk houdt het in verhouding kleine meidoortje met een wortelarm veilig vast, als het ware om het te beschermen tegen de grote boze wereld. Aan de overkant van de

© Wilfried Emmerechts

© Wilfried Emmerechts

berg, beneden het Hellegatbos, treffen we een schitterend exemplaar van een zwarte populier, die zich ondanks het geregelde knotten van zijn kruin geenszins in diktegroei heeft laten afremmen.

Wat een gebenedijd landschap, met zulke knusse hoekjes en zulke prachtige vergezichten! En dan te bedenken dat dit honderd jaar geleden, na de uitgestreden grote oorlog van 1914-18, een woestijn was zonder enig levend wezen. Het verhaal gaat dat de overheid besliste om dat slagveld vol mijnen en kraters maar van lieverlee geheel te bebossen, omdat er toch niets anders meer mee aan te vangen was (voor meer informatie, zie 'Onder het Mos' uit de Bosrevue 36). Toen de autoriteiten een jaar later terugkeerden, was het land door de nijvere boeren echter al grotendeels

weer in de plooi gelegd en met aardappelen en suikerbieten beplant. Een gemiste kans misschien voor de hardcore bosliefhebber, maar ook zo is het een uiterst aantrekkelijk landschap geworden, vol rijke en gevarieerde biotopen. Een resem ecologische initiatieven van overheden en natuurgroeperingen in de laatste decennia heeft overigens duidelijk resultaat opgeleverd.

Stuur jouw boomfoto en verhaal naar de redactie, hetzij via de post naar VBV, Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode of via e-mail naar wilfried.emmerechts@gmail.com.

De boomhut

Koken met noten

Op je wandeling door het bos vind je op de grond ook heel wat lekkers. Wat dacht je van een echte bosmaaltijd? Op het menu: een soepje van zelfgeraapte kastanjes en een heerlijke pudding van kastanjes of noten. Alle recepten zijn voor vier personen.

Kastanjesoep

Dit heb je nodig:

- 400 g tamme kastanjes
- water om de kastanjes te koken
- een scheutje olijfolie
- 1 ui
- een beetje tijm en nootmuskaat
- 1 bouillonblokje of een kruidentuiltje

Dit moet je gebruiken:

- weegschaal
- kookpot
- snijplank
- aardappelmesje
- vergiet
- maatbeker
- houten lepel
- mixer

Zo maak je het:

- Maak bovenaan de kastanjes een diepe inkerving met het aardappelmes.
- Zet de kastanjes in de kookpot onder water en laat ze 5 minuten koken.
- Giet de kastanjes af in het vergiet. Pellen maar!
- Kook de gepelde kastanjes samen met het bouillonwater en de tijm 10 minuten lang.
- Mix alles en voeg naar smaak nootmuskaat toe.

Kastanjedessert

Dit heb je nodig:

- 500 g tamme kastanjes
- water om de kastanjes in te koken
- 100 ml room
- een snuifje zout
- 2 eetlepels honing
- 2 zakjes vanillesuiker
- sap van een halve citroen
- 100 ml melk

Dit moet je gebruiken:

- kookpot en vergiet
- mixer
- klopper
- maatbeker
- dessertkommetjes
- een scherp mesje

Zo maak je het:

1. Maak bovenaan de kastanjes een diepe inkerving met het mes.
2. Doe de kastanjes in de kookpot met het water en laat ze 30 tot 45 minuten koken.
3. Giet de kastanjes over in het vergiet en pel ze. Doe ze daarna weer in de kookpot en pureer ze met de mixer.
4. Voeg er de room, het zout, de honing, de vanillesuiker, het citroensap en een flinke scheut melk aan toe.
5. Mix dit alles goed door elkaar tot een gladde crème.
6. Giet de pudding in de kommetjes.
7. Klop eventueel een beetje room op tot slagroom en leg een toefje ervan bovenop de crème.

Wist je dat...

... ook jij soms onbewust vruchten en zaden verspreidt? Als je op een zonnige herfstdag beukennootjes raapt om ze op te snoepen, is de kans groot dat je er onderweg een paar laat vallen... En er zijn nog andere manieren waarop jij, soms zonder dat je het weet, de zaden op weg helpt. Bijvoorbeeld: als je met je laarzen door de modder loopt, blijft daar veel meer aan hangen dan wat aarde. Ga zelf maar na:

- Neem wat aarde uit de tuin en doe die in een bloempot.
- Schraap na de boswandeling de modder van je laarzen boven de bloempot.
- Dek af met een dun laagje extra aarde en geef flink water.
- Dek de bloempot af met glas of plasticfolie en laat hem een week of twee op een warme plaats staan.
- Misschien zal je na die twee weken een aantal plantjes zien groeien. Zie je wel: zo hielp jij tijdens je boswandeling mee aan de verspreiding van zaadjes.

Deze tips komen uit het boek *De Boom In*, het fijne doe-boek van VBV en Gezinsbond, boordevol leuke tips en activiteiten voor het hele gezin in het bos. Je kan het aan voordeeltarief bestellen op www.vbv.be/boswinkel.

Week van het Bos

SANDER VAN DAELE, MARLIES VANLERBERGHE, EMMA DENORME

In januari gaven de Verenigde Naties het startschot voor het Internationaal Jaar van de Bossen. Hiermee willen ze overal ter wereld en voor iedereen het bos in de kijker zetten. Uiteraard doet de Week van het Bos mee! Bos zonder grenzen is de slogan waarmee we dit jaar van 9 tot en met 16 oktober het bos in trekken. Het wordt een editie om U tegen te zeggen.

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) serveren in samenwerking met Natuurpunt en tientallen lokale organisatoren **meer dan tweehonderdvijftig activiteiten**. Je kunt er kennis maken met het belang van bossen en natuur in ons dagelijks leven. Allesbehalve een ver-van-je-bed show!

De Week van het Bos wordt **feestelijk geopend op zondag 9 oktober in het Raspaillebos**. Tijdens deze gezinshappening kan je deelnemen aan een geanimeerde tocht vol boeiende activiteiten naar en in het bos. Het wordt een bijzonder bosfeest voor groot en klein. Welkom! Afspraak: zondag 9/10 van 14u tot 18u, NMEC De Helix, Hoogvorst 2, Geraardsbergen.

© Katrijn Gijssels

De Week van het Bos staat dit jaar ook in het teken van educatie. Neem zeker een kijkje op www.weekvanhetbos.be. Yann Arthus-Bertrand, de wereldberoemde fotograaf en filmmaker, maakte naar aanleiding van het Internationaal Jaar van de Bossen de kortfilm 'Van Bossen en Mensen'. Met beelden vanuit de lucht vertelt deze film het belang en de problematiek van bossen wereldwijd. Je kan de film op onze website bekijken of downloaden. Deze film kwam tot stand i.s.m. Goodplanet.

org. En dankzij de vrouw van onze bomen, **Marie Vinck**, die haar stem leende voor het inspreken, konden we ook voor een Nederlandstalige versie van de film zorgen.

Met **twintig indrukwekkende bosbeelden** stelde Goodplanet.org bovendien een prachtige tentoonstelling samen met **foto's van Yann Arthus-Bertrand en andere topfotografen**. Iedere poster geeft op een toegankelijke manier info over een bosthema. Speciaal voor de Week van het Bos vertaalden we deze posters in samenwerking met GoodPlanet.be naar het Nederlands. Via www.weekvanhetbos.be kan je de posters op A3-formaat downloaden. Er zijn eveneens enkele postersets beschikbaar op harde kunststof in A2-formaat. Wie interesse heeft om deze gratis te ontleen, kan contact opnemen door te mailen

naar weekvanhetbos@vbv.be, of te telefoneren naar 09 264 90 57.

En ook dit jaar kan je via de website gratis **campagnekranten** boordevol informatie bestellen. Je ontdekt er waarom bossen zo belangrijk zijn en dus broodnodig beschermd moeten worden.

Word je graag ook in de toekomst op de hoogte gehouden van deze campagne? Stuur dan een mailtje naar weekvanhetbos@vbv.be en je ontvangt onze nieuwsbrief. Meer informatie over de Week van het Bos: www.weekvanhetbos.be of 09 264 90 57

VBV-actief

LISELOT LEDENE EN BERT DE SOMVIELE

Plant mee met AVEVE en Marie!

Dit najaar kan je in meer dan 100 AVEVE-winkels verspreid over heel België kwaliteitsvol boomplantsoen kopen aan een héél democratische prijs. Doe dus zoals Marie Vinck, en ga voor meer bomen en struiken in je onmiddellijke omgeving. Want elke boom telt, letterlijk en figuurlijk, ook die in je tuin.

Met onze campagne 1 Miljoen Bomen willen we iedereen aan het planten krijgen. Als particulier is het echter vaak moeilijk om kwaliteitsvol, inheems plantmateriaal te vinden in kleine hoeveelheden, en niet iedereen heeft ruimte voor een bos natuurlijk. Daarom sloegen VBV, AVEVE, het Algemeen Verbond van de Belgische Siertelers en Groenvoorzieners (AVBS), de Bosboomkwekers van Vlaanderen, en het ANB de handen in elkaar en bieden we jullie kwaliteitsvol boomplantsoen aan via de vele vestigingen van AVEVE.

Dus dus dus: rep je snel naar de winkel, begeef je naar de stand van Marie Vinck en bestel je boompjes en struiken. Je kan kiezen uit een ruim assortiment, zodat je zeker iets zal vinden van je gading en geschikt voor jouw tuin. En wie het meeste bomen of struiken koopt, die kan rekenen op de hulp van Marie om ze te helpen planten. Voor mocht je nóg een reden nodig hebben om boompjes te bestellen.

Nu belet niets je nog om binnen enkele jaren in een hangmat onder je bomen van de zomer te genieten. **Van vrijdag 2 september tot en met woensdag 26 oktober 2011 kan je de boompjes**

1 MILJOEN BOMEN
WWW.1MILJOENBOMEN.BE

1 miljoen bomen
Plant samen met Marie Vinck mee aan een groener Vlaanderen!

De campagne 1 Miljoen Bomen loopt van vrijdag 2 september tot en met woensdag 26 oktober 2011. Het doel is om 1 miljoen bomen en struiken te planten in Vlaanderen. Het is gratis en iedereen kan meedoen. Meer informatie op www.1miljoenbomen.be

Van 20 tot 25 oktober 2011
20 tot 25 oktober 2011
20 tot 25 oktober 2011
20 tot 25 oktober 2011

3MS BOOM naar 6607

bestellen, van zaterdag 12 november tot en met woensdag 16 november kan je je plantsoen dan tijdens de gewone openingsuren in de winkel komen afhalen. Op www.1miljoenbomen.be vind je bovendien meer informatie over de campagne, de deelnemende winkels én allerhande tips om je bomen te planten en te verzorgen. En o ja, vergeet je bomen niet te registreren op de teller op de site; wie weet win je een mooie prijs.

VBV, Groenhart en Telenet planten samen meer dan 500.000 bomen in Ecuador

In het noorden van Ecuador zijn heel wat boomkwekers momenteel koortsachtig aan het werk, om de eerste lading (meer dan 300.000!) boompjes op te kweken voor het volgende plantseizoen. Met steun en in opdracht van Telenet gaan VBV en Groenhart er de komende jaren immers meer dan 500 hectare bos aanplanten, op fel gedegradeerde gronden. Het project maakt deel uit van de duurzaamheidsstrategie van Telenet. In 2015 wil Telenet immers klimaatneutraal zijn, en naast belangrijke inspanningen om haar uitstoot van broeikasgassen te beperken, wil Telenet de resterende uitstoot vrijwillig compenseren door de aanplanting van bossen in Ecuador. De Vereniging voor Bos in Vlaanderen en Groenhart zullen het project coördineren.

Hilke Evenepoel, coördinator van Groenhart, stelt het zo: “Het is ons vast voornemen met deze bossen niet alleen een verhaal te schrijven dat op vlak van klimaat belangrijk is, maar dat ook ecologische, sociale en economische voordelen oplevert. De regio waar gewerkt wordt is immers een wereldwijde hotspot van biodiversiteit, en het natuurherstel dat er gerealiseerd wordt zal op heel veel vlakken sociale voordelen genereren, bv. door een betere waterbevoorrading, en door werkgelegenheid te creëren in het ecotoerisme. Er wordt bovendien gewerkt met een gamma aan inheemse boomsoorten zodat we (bio)diverse bossen aanleggen. Op vlak van duurzaamheid leggen we de lat voor onszelf bijzonder hoog, door conform internationaal erkende normen (CCB – *Climate – Community – Biodiversity*) te werken. Om deze ambitieuze plannen waar te

maken, werken we samen met degelijke lokale partners. Het geheel wordt ook wetenschappelijk goed onderbouwd, door samenwerkingen op de starten met universiteiten uit Vlaanderen en Ecuador.”

Voor dit project werken VBV en Groenhart samen met de Ecuadoriaanse ngo *Mindo Cloudforest*

Foundation, die de herbebossingsinitiatieven op gedegradeerde bodems in Noord-Ecuador mee zal coördineren. Dit gebied – in de bekens van de rivieren *Rio Mira* en *Rio Pachijal* – kampt al decennia met verregaande ontbossing. Het landschap is er op veel plaatsen dan ook herschapen in een weinig vruchtbare en sterk geërodeerde woestijn. In sommige delen van de regio staat geen boom meer over-eind.

De boompjes worden op dit moment massaal opgekweekt in lokale boomkwekerijen. Van zodra het regenseizoen start (november – december) wordt gestart met de aanplantingen. In het eerste plantseizoen wordt ca. 350 hectare bos aangeplant, goed voor minstens 350.000 bomen. In het daarop volgende jaar zal er nog 150 à 180 hectare bos aangeplant worden. Samen dus goed voor meer dan een half miljoen nieuwe bomen.

© Telenet

Het is zover: de miljoenste boom zit in de grond!

Na iets meer dan 3 jaar keihard werken is het eindelijk zover: de miljoenste boom heeft dit najaar zijn worteltjes in de aarde mogen steken, op een plekje waar hij hopelijk eeuwenlang zal mogen staan. Hiermee bereikt de campagne, ver voor haar deadline, al een heel mooi orgelpunt. Al gaan we nu natuurlijk niet op onze lauweren rusten, want dat tweede miljoen lonkt! En in Vlaanderen kan er best nog wel een boompje bij!

Met het succes van deze campagne bewijst de Vlaming trouwens dat hij de bomen wel genegen is; een doorslaggevend succes op alle fronten dus! Bij deze een bijzonder hartelijke dank u wel, en een welgemeende proficiat, aan iedereen die deze campagne heeft vooruit geholpen, door te sponsoren, door gronden beschikbaar te stellen, door mee te planten, door geplante bomen te registreren, door in een 1-Miljoen-Bomen T-shirt promotie te maken voor meer bomen in Vlaanderen, kortom, door het belang van bomen dubbel en dik te blijven onderstrepen! **1 Miljoen Bomen! Waaw!**

Informatienamiddag nieuwe subsidies voor agroforestry: op het kruispunt tussen bos- en landbouw

Op vrijdag 19 augustus organiseerde het Consortium Agroforestry een informatiemiddag over agroforestry met bijzondere aandacht voor de recent goedgekeurde subsidieregeling. Agroforestry, ook wel boslandbouwsysteem genoemd, is het combineren op eenzelfde perceel van een landbouwteelt met de teelt van bomen. Het is een landgebruiksvorm op het kruispunt van landbouw en bosbouw die tal van voordelen biedt.

Dit voorjaar legde het Consortium het eerste grootschalige agroforestry-systeem in Vlaanderen aan: 12 hectare landbouwgrond, ter beschikking gesteld door Groep Mouton in Lochristi, werd beplant met bomen. Met meer dan 100 personen gingen we een kijkje nemen op het terrein. Ook het kabinet van Minister-President Peeters was van de partij, helaas moest de MP op het laatste moment afzeggen. Op zijn initiatief keurde de Vlaamse Regering op 22 juli de nieuwe subsidieregeling voor boslandbouwsystemen definitief goed. Landbouwers kunnen vanaf nu een subsidie krijgen om een boslandbouwsysteem aan te leggen. Meer info en voorwaarden vind je op: www.vlaanderen.be/landbouw/boslandbouwsystemen.

Meer algemene info over agroforestry kan je vinden op www.vbv.be/agroforestry of bij Sander Van Daele (Sander.Vandaele@vbv.be, 09 264 90 57). Het Consortium Agroforestry is een initiatief van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, het Labo voor Bosbouw van de Universiteit Gent, de Bodemkundige Dienst van België (BDB), INAGRO, Hogeschool Gent, ILVO, Boomkwekerij Sylva en Groep Mouton

Demomiddag verKOHt: houtige biomassateelt als toekomstige energiebron

© Pieter Verdonck
© Bert De Somville

Korteomloophout (KOH)-aanplantingen zijn nog zeldzaam in Vlaanderen. Maar de belangstelling ervoor groeit, zowel bij wetenschappers als bij landbouwers en andere grondgebruikers. Getuige hiervan zijn enkele recente grootschalige initiatieven en verschillende projecten die in de steigers staan. Naast landbouwgronden komen ook andere gronden steeds meer in de kijker voor de aanleg van KOH. Door de aanplant van KOH op bedrijventerreinen, restgronden, wegbermen of oeverzones kan een economische return gegenereerd worden terwijl het huidige beheer vaak enkel een kost met zich meebrengt. KOH-aanplantingen hebben in Vlaanderen bovendien reeds bewezen een hoge productie te halen. Daarnaast vervullen ze ook nog eens tal van andere milieubeschermende functies zoals water- en luchtzuivering, bescherming tegen erosie, buffering, biodiversiteitsherstel, ...

VBV neemt al jaren een pioniersrol op wat alternatieve energiebronnen in de vorm van houtige biomassa betreft. Op dinsdag 14 juni

nodigden we samen met onze partners Inagro en boomkwekerij Sylva-Van Hulle & Xylempor iedereen uit in Waarschoot en Ursel. Met de meer dan honderd aanwezigen brachten we een terreinbezoek aan zowel de KOH-proefpercelen en -moedervelden bij boomkwekerij Sylva Van Hulle als aan een 6 hectare groot KOH-perceel bij een privé-eigenaar in Ursel (Knesselare). Zij werken volgens het zogenaamde Italiaanse model, waarbij de bomen (populieren in dit geval) in een naar KOH-normen vrij ruim plantverband worden aangeplant. Vervolgens werd de praktische toepassing nader toegelicht: de verbranding van KOH-houtsnippers in een kleinschalige verbrandingsinstallatie.

Meer info over KOH en over de recente demo vind je op de site van enerpedia (<http://www.enerpedia.be/nl/2197>) of bij Sander Van Daele: Sander.Vandaele@vbw.be of 09 264 90 57.

Inleefreis naar Ecuador

Ondervind het tropisch bos aan den lijve! Onder die slogan organiseren Groenhart en de bosgroepen samen een inleefreis naar Ecuador, waar een aantal projecten zullen bezocht worden. Tijdens de reis zal je meer te weten komen over wat community forestry is en hoe het werkt, welk bosbeleid de Ecuadoraanse overheid voert, hoe het er met natuur, bos en biodiversiteit gesteld is, en hoe de houtproductieketen in elkaar zit. Ook de regio waar we voor Telenet aan de slag gaan, wordt tijdens deze reis bezocht.

PERIODE: 1 tot 15 juni 2012

PRIJS: € 1.805 /deelnemer (berekend op basis van 14 deelnemers + 1 begeleider)

REISBEGELEIDER: Herwig Bellemans, Groenhart

COMFORT: basiscomfort, bij voorkeur eco-community toerisme

PROGRAMMA

De reis bestaat uit vijf blokken:

- 3 dagen provincie Pichincha en Esmeraldas: we kijken naar de ontbossingproblematiek, bezoeken een houtbedrijf en gaan op bezoek in gemeente Mindo bij *Mindo Cloudforest Foundation* (MCF), uitvoerende NGO van het bosherstelproject dat we samen met Telenet uitvoeren. Ook zitten we samen met de plaatselijke vertegenwoordigers van het overheidsprogramma *Socio-bosque*.
- 2 dagen Andes: *Fundación Ecohomode* als partnerorganisatie van Groenhart met ervaring in beheer van andiene vegetatie (bos en grasland, of *páramo*) en bezoek aan Cuenca.
- 3 dagen *community forestry* in Amazone (Morona Santiago), projecten van de *Fundación Natura* via Groenhart, shuar-boswetgeving en een paar interviews en

© Steven Heyvaert

© Steven Heyvaert

bezoeken i.v.m. spanningen rond bos in de regio.

- 3 dagen Yasuni Nationaal Park: ecotoerisme, natuurbeheer, olie en bos, illegale cederkap.
- 2 dagen bosbeleid: overheid en privé.

Meer info en de volledige brochure kan je bekomen bij jan.seynaeve@groenkempen.provant.be. Je kan je bij hem ook inschrijven voor de reis. Let op: wacht niet te lang! Inschrijven kan tot 1 december 2011, maar de plaatsen zijn beperkt.

Zondag 23/10/11: Wandeling in het grootste bos van West-Vlaanderen, het Bultkampveld

Het Bultkampveld is een historisch belangrijk bosgebied. Het strekte zich vroeger uit tussen Brugge en Gent en was het grootste heidegebied van het Graafschap Vlaanderen. Na een rijke geschiedenis met illustere heren als Lambert Malfait, neogotische kastelen en grote ontginningen van de woeste gronden, kocht de provincie West-Vlaanderen in 1970 het domein. Momenteel is Bultkampveld het grootste aaneengesloten bosgebied in het bosarme West-Vlaanderen. Naast uitgestrekte naaldbestanden, gemengde loofbossen, schijnbaar eindeloze dreven en een bosreservaat vind je er ook nog restanten van de vroegere uitgestrekte heide.

Wil je kennismaken met het grootste bos van West-Vlaanderen? Kom dan op zondag 23 oktober om 14u naar de parking in de Reigerlostraat in Beernem. Deze afspraakplaats ligt op wandelafstand van het station van Beernem (2,5 km). De wandeling is gratis maar inschrijven is verplicht: Lore.Provoost@vbv.be of 09 264 90 57.

Klas zkt. Bos(peter of –meter)

VBV start samen met de vzw Green een nieuw educatief project: 'De Boom In', waarbij we het bos in de klas brengen, maar vooral ook de klas in het bos! Door uitgewerkte activiteiten brengen we de lagere-schoolkinderen terug in contact met het bos in al zijn vormen.

Nu zijn we op zoek naar bouseigenaars die ons hier een handje bij kunnen helpen. Ze worden bosmeter- of peter van de klas en trekken er 1 (of meerdere keren) per jaar samen op uit. De kinderen worden rondgeleid in 'hun' bos, adapteren een boom die ze doorheen de sei-

zoenen kunnen volgen, en kunnen hun vragen over bossen kwijt aan hun bosmeter- of peter. Uiteraard begeleiden VBV en Green de bezoeken en zorgen ze ervoor dat het bos en alles wat er leeft met respect wordt behandeld.

Ben jij een bouseigenaar, of heb je weet van bouseigenaren in je buurt die reeds kinderen in hun bos rondleiden of bereid zouden zijn dit te doen? Heb je interesse of wil je meer weten? Neem dan contact op met Sarah Geers, Sarah.Geers@vbv.be of 09 264 90 50.

Het Internationaal Jaar van de Bossen gaat de herfst in

Tijdens het Internationaal Jaar van de Bossen brengt de Katholieke Universiteit Leuven een reeks lezingen over het thema 'bossen'. Kwamen reeds aan bod: Prof. Bart Muys (Ecosysteemdiensten van bossen), Drs. Axel Marx (Boscertificering) en Dr. Raf Aerts (Bosherstel in Ethiopië). Op 27 september trapte Prof. Olivier Honnay het nieuwe academiejaar af met de lezing 'Genetische variatie, genetische erosie en inteelt in onze bossen: stand van de kennis en rol van het bosbeheer'. Op 18 oktober stelt Prof. Vincent Kint zich de vraag of er nog kwaliteitshout in

onze bossen staat en op 17 november licht Dr. Bruno Verbist de prominente rol van bossen in het klimaatbeleid toe. Prof. Martin Hermy sluit op 13 december het Internationaal Jaar van de Bossen af met de lezing over de biodiversiteit van onze oude bossen. Meer info: www.vbv.be/kalender.

Meer activiteiten tijdens het Internationaal Jaar van de Bossen vind je ook op www.internationaaljaarvandebossen.be.

Zondag 27/11/2011: Wandeling in Wortel Kolonie

Zin in een wandeling langs statige dreven, door uitgestrekte bossen en arme heidegebieden? Kom dan op 27 november naar Wortel Kolonie. In de 19de eeuw richtte de overheid in dit domein een kolonie op waar landlopers en bedelaars een onderkomen konden vinden. In 1993 werd de wet op de landloperij echter afgeschaft en verloor de 'rijks-weldadigheidskolonie' haar oorspronkelijke functie. Kempens Landschap zorgde er samen met verschillende organisaties voor dat het gebied met hoge natuurwaarde veiliggesteld werd en bewaard bleef voor de gemeenschap. Boswachter Bart Hoeymans zal ons rondleiden en uitleggen hoe de beheerders de homogene naaldboutbossen omvormen tot een meer gevarieerd bos met inheemse loofbomen. Niettemin herbergt het gebied nu al een hoge biodiversiteit. Meer dan 75 soorten vogels broeden er jaarlijks en er groeien zeldzame planten als zonnedaauw en veenbies.

De wandeling start om 14u aan BC De Klapekster (Kolonie 41, 2323 Wortel), rond 17u zijn we daar terug. Meer info: Sander.Vandaele@vbv.be of 09 264 90 57. Deze activiteit wordt georganiseerd door Kempens Landschap en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) in samenwerking met het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

Leesvoer

NATUURAGENDA 2012: FOTOGRAFIE EN NATUURBELEVING IN NEDERLAND

Natuuragenda 2012 is een pure belevingsagenda, die je uitnodigt om er zelf op uit te trekken in de natuur. Door de digitale fotografie is er steeds meer belangstelling voor het maken van goede foto's. Iedereen kan fotograferen. Met tips over techniek en mooie locaties van de professional kan de fotografie- en natuurliefhebber aan de slag! De agenda is samengesteld door Ruben Smit, een natuurfotograaf van internationale klasse. Als geen ander weet hij de Nederlandse natuur vast te leggen in mooie sfeerbeelden. Het maakt deze agenda tot een uniek document over onze natuur, boordevol inspiratie en informatie voor actieve fotografie- en natuurliefhebbers.

Elke maand geeft deze agenda tips over planten en dieren die zich juist nu laten zien of landschappen die juist deze maand op hun mooist zijn. Daarmee nodigt hij uit om naar buiten te gaan en deze natuurpracht zelf te beleven. Voor fotografieliefhebbers geeft Ruben Smit bovendien talloze praktische fotogrietips. Extra handig: de agenda biedt per week voldoende ruimte voor eigen afspraken en aantekeningen.

De Natuuragenda 2012 is verkrijgbaar via www.knnvuitgeverij.nl (ISBN 978 90 5011 373 1; prijs: € 14,95).

© Ruben Smit

SPECHTEN, ROFFELENDEN BOSBEHEERERS

De meeste mensen zijn zeker vertrouwd met een of enkele spechtsoorten: de *Grote Bonte Specht* die er duchtig op los roffelt of de *Groene Specht* met zijn typische schaterlach. In onze bossen voelen Spechten zich opperbest, maar het steeds verder inkrimpen en 'opkuisen' van die bossen en vooral het vervangen van natuurlijke bosbiotopen

door productiebossen speelt in hun nadeel. Als rasechte bosbewoners die bovendien heuse grootgrondbezitters zijn met territoria van rond de 100 hectare, hebben Spechten te lijden onder de bosfragmentatie die onze huidige samenleving kenmerkt. Spechten zijn nochtans uitermate nuttig, want ze controleren het bos op de soms schadelijke aanwezigheid van schorskevers en hun larven. In die zin kunnen we ze beschouwen als duurzame bosbeheerders.

Spechten, roffelende bosbeheerders verhaalt over het doen en laten van deze boeiende en nuttige vogel doorheen de seizoenen. Dit mooi geïllustreerde boek laat de lezer kennismaken met het dagelijks leven van een intrigerende boswachter.

Dit boek is een uitgave van uitgeverij ASP, en kost € 20 (excl. verzendingskost). Bestellen kan via www.aspeditions.be, info@aspeditions.be of telefonisch op 02 289 26 54 met vermelding van de code BOS09.

NIEUWE KAART 'FIETS EN WANDEL IN DE MEETJESLANDSE BOSSEN'

Natuurpunt en Partners Meetjesland (NPM) pakt uit met een splinternieuwe fiets- en wandelkaart. Met de kaart in de hand kunnen fietsers en wandelaars het ontstaan van de Meetjeslandse bossen ontdekken. Langs zo'n 100 kilometer fietsroute leidt de kaart je door de westelijke bosgebieden (omgeving Drongengoed) en het oostelijk Meetjesland (Het Leen, de Lembeekse en Oosteklose Bossen). De route kan opgesplitst worden in kleinere lussen van 25 tot 60 kilometer. De fietslussen kunnen ook gecombineerd worden met wandellussen.

De routes volgen het fietsnetwerk van Toerisme Oost-Vlaanderen, wat het fietsen gemakkelijker maakt. De aangegeven wandelingen zijn bestaande, gemarkeerde wandelingen in de verschillende bosgebieden. Op de kaart staan ook verschillende infopunten aangeduid: die plaatsen zijn gelinkt aan een stukje geschiedenis van de bosgebieden. Aan de hand van foto's wordt de geschiedenis van de Meetjeslandse bossen ontsluit. Bij de kaart hoort bovendien een gratis uitgebreide infobrochure met

© Steven De Dapper

heel wat illustratiemateriaal. Erg handig voor leerkrachten of begeleiders die een route willen voorbereiden. De brochure kan gedownload worden van de website van NPM.

De kaart kost 2 euro en is zolang de voorraad strekt te koop in het infokantoor van Toerisme Meetjesland in Eeklo of bij Natuurpunt en Partners Meetjesland in het stationsgebouw van Eeklo, K. Astridplein 1, 09 377 93 00, info@NPMmeetjesland.be. Meer informatie op www.NPMmeetjesland.be/bossengordel. Deze kaart kon gerealiseerd worden dankzij de steun van de provincie Oost-Vlaanderen.

ZEG KLEINE EEKHOORN WAT SPRING JIJ DAPPER

Plum is door zijn wintervoorraad heen en gaat op zoek naar eten, maar eekhoorn Roetsj is hem steeds te snel af. Plum zal moeten springen om zijn buikje te kunnen vullen. Met dit boek leren peuters en kleuters de wereld van de eekhoorn kennen. Het bevat een

mooi verhaal en vier pagina's vol informatie over de eekhoorn. Wist jij bijvoorbeeld dat de staart van een eekhoorn vooral een roer is tijdens het springen tussen takken?

Er zit ook een luister-CD bij het boek, zodat je kan meezingen met *'Een kleine eekhoorn is een echte acrobaat'* en luisteren naar het verhaal.

Dit is het zesde deel in de informatieve prentenboekserie 'Zeg kleine...' voor kinderen van 3 tot 8 jaar. Een vrolijke serie die jonge kinderen op een speelse manier kennis laat maken met het leven van zoogdieren. Op de website www.zegkleine.nl kan je terecht voor meer informatie, leuke doe-opdrachten, tips en links.

Een uitgave van de KNNV Uitgeverij
(ISBN: 9789050113885; prijs: € 14,95).

Kathleens column

Sinds enige tijd versterkt Kathleen De Looze ons secretariaat. Als een eiland van rust staat ze bij wijlen geamuseerd te kijken op al dat zot geweld dat door onze kantoren in Gontrode snelt. Maar het secretariaatswerk belet haar niet om te luisteren en te kijken, om regelmatig het bos te bezoeken, én om haar potlood te scherpen voor een vlot geschreven bijdrage met gedachten over het bos en hoe we ermee omgaan. Kathleens column was geboren...

De boekentassen zijn bovengehaald, de potloden geslepen en de fietsen op orde gesteld. Op het leermenu van de leerlingen van de eerste graad van het middelbaar staat ook dit schooljaar de dissectie van het konijn. Wat er rechtstreeks zal toe leiden dat de jongeren het eten van konijn voor de rest van hun leven zullen afzweren.

Voorname biologe had bij een VBV-collega zoveel impact gehad dat ze zich op haar 12de prompt tot het vegetarisme bekeerde. Dieren doe je niet dood, was haar mening. Hoe ouder ze werd, hoe beter ze haar leefwijze kon verwoorden. “Omwillen van de ecologische voetafdruk”, want de productie van vlees is meer milieubelastend dan de productie van plantaardige producten. Een andere collega treedt haar bij: “Als de mens het plantaardig voedsel rechtstreeks tot zich neemt, in plaats van het eerst aan de dieren te voeren, dan heb je minder plantaardig voedsel nodig. Een dier eet veel meer voedsel dan dat het via de slacht zal opleveren. Zo kan het voedsel beter worden benut: je geeft meer mensen in de wereld toegang om voedsel te eten.”

Veeteelt leidt tot ontbossing. Bij de VBV wordt er, niet alleen tijdens evenementen, maar dagelijks heel wat vegetarisch voedsel veror-

berd. Elke middag worden de potjes hummus, vegetarische paté en biologische honing over en weer geschoven om op de zelfgebakken boterhammen te smeren. Sommigen zouden uitzonderlijk een stukje vlees eten, op voorwaarde dat het biologisch is geteeld. Vis is amper een optie. “Bevissing maakt het ecosysteem van de zee kapot en aquacultuur lost niets op.”

In mijn dorp ken ik amper 1 kind dat thuis vegetarisch eet. Toen ik de moeder naar haar motivatie vroeg, kon ze daar niet meteen op antwoorden. “Vegetariër zijn is helemaal niet moeilijk, hoor. Gewoon sojaproducten en veel groenten kopen in de supermarkt.” Vleesvervangers eet ze af en toe omdat ze lekker zijn. En er staat heel vaak vis op het menu. “Want een vis heeft geen ziel.” Hallo? Vegetarisme is geen trend, mevrouw. Geef mij maar mensen die met sterke argumenten, met hart en ziel achter hun leefwijze staan.

Een mooi voorbeeld hiervan is een gezin dat uit pure overtuiging zijn vakantie in het enige biohotel van Frankrijk doorbrengt. “Rustig, middenin een bos en alles is er bio: van de fruitsapjes tot de vulling van de matrassen.” In de herfst is de kleurenpracht van de natuur inbegrepen in de prijs.

Kathleen

BOS IN HET BUITENLAND

Het Zwarte Goud in Congo: vloek of zegen?

WANNES HUBAU

DE AFTRAP

Legendarische auteurs zoals Joseph Conrad, V.S. Naipaul en Herbert Ward maar ook schrijvers van eigen bodem zoals Walter Zinzen en David Van Reybrouck hebben met bevoegenheid de zinderende pracht van het Centraal-Afrikaanse bosmassief beschreven: uitgestrekte aaneengesloten ondoordringbaarheid, majestueuze galerijwouden, kleurrijke biodiversiteit maar ook slopende ziektes die drijven tot waanzin. En *last but not least: Le Fleuve*, de nu eens diepgroene, dan weer fel schitterende rivier die de jungle als het ware probeert op te slokken en in zijn diepten te bewaren als een oester zijn parel. Dit alles streelt de verbeelding maar staat in schril contrast met de schrijnende toestand waarin dit werelderfgoed zich bevindt. Er rust een vloek op de gigantische voorraad die de jungle vertegenwoordigt. Het fenomenale houtkapitaal is de grote kracht, maar jammer genoeg ook de grote zwakte van het Congobekken. Zullen de aasgieren van de kliffen in Oost-Congo binnenkort westwaarts neerdalen over een stoffige vlakte, tevergeefs speurend naar buit? Of is er nog hoop voor een oerwoud dat verloren lijkt?

ECOSYSTEEMDIENSTEN

Voor de meesten onder ons is het geen geheim dat het Centraal-Afrikaanse bosmassief van wereldbelang is voor elke vorm van 'ecosysteemdienst' die een bos kan bieden. Ecosysteemdiensten kunnen ruwweg omschreven worden als de voordelen die de mens kan

halen uit de natuur. Met zijn 600 miljoen ha (16% van het wereldareaal) omvat het Congobekken en omstreken de tweede grootste 'groene long' ter wereld, naast het Amazonebekken. Internationale rapporten luiden echter steevast de noodklok wanneer het gaat over tropische ecosystemen, waar ecosysteemdiensten onevenwichtig 'gebruikt' worden. Toch worden vele inspanningen geleverd om de bosdegradatie er een halt toe te roepen. Een voorbeeld is de samenwerking tussen NGO's en exploitanten, die resulteerde in het FSC label. De historische commerciële exploitatie in Centraal-Afrika is door aanhoudende internationale druk aan banden gelegd. Of toch niet? Laat ons deze hachelijke vraag voorlopig rusten om een ander, minstens even complex probleem te beschouwen: de lokale houtconsumptie en de houtskoolbusiness.

HET ZWARTE GOUD IN DE HOUTSKOOLBUSINESS

Energievoorziening

Fossiele brandstoffen als steenkool, aardolie of aardgas worden in Congo niet verdeeld door middel van een centraal distributienetwerk en ze staan dus zelden ter beschikking van de lokale bevolking. Elektriciteitsnetwerken zijn enkel operationeel in grootsteden als Kinshasa, Lubumbashi en Kisangani, hoewel zelfs daar de infrastructuur zeer gebrekkig is en enkel het 'zakencentrum' van de stad voorzien is van een min of meer constante stroomtoevoer. De Congolese 'middenstand' heeft in zeer be-

© Wannes Hubau

Illegaal gekapte limba's klaar voor verkoling.

perkte mate toegang tot deze netwerken en de overgrote meerderheid van de bevolking al helemaal niet. Om die reden is de Congolese bevolking voor zijn energievoorziening bijna volledig afhankelijk van het omringende woud en zijn traditionele ecosysteemdiensten. Volgens gegevens van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) is niet minder dan 90% van het geoogste hout in Centraal-Afrika bestemd voor lokaal gebruik. Het grootste gedeelte ervan wordt gebruikt voor energieproductie, waarbij houtskoolproductie meer en meer terrein wint op het gebruik van brandhout.

De praktijk: hoe bouw ik een houtskooloven in het oerwoud?

Houtskool produceren is een kunst of beter uitgedrukt: een ambacht. Een houtskooloven

bestaat uit een stapel stammen bedekt met een dikke laag brede bladeren en een dikke laag aarde. Onderaan wordt een opening gelaten om het vuur aan te steken, waarna de hitte zich doorheen de stapel verspreidt. In het begin ontsnapt alle waterdamp in een dikke witte rookpluim via een kleine schoorsteen of door gaten en kieren in de wand. Daarna worden de meeste gaten toegedekt. Dan woekert de hitte nog uren of zelfs dagen door en ontsnappen de overige verkolingsgassen in een fijne blauwe rookpluim. De cruciale factor tijdens het verkolingsproces is de hoeveelheid beschikbare zuurstof. In het slechtste geval is er heel veel zuurstof aanwezig en zal het hout *verbranden* totdat er uiteindelijk nog enkel as overblijft. In het beste geval is er geen of heel weinig zuurstof aanwezig, waardoor het hout zal *verkolen* zodat er uiteindelijk *houtskool*

achterblijft. Er wordt dan geen of weinig CO₂ gevormd. Het rendement van een houtskooloven is afhankelijk van de bekwaamheid van de ‘carbonisateur’, de houtskoolmaker. Meteen is duidelijk dat deze sector bevolkt wordt door professionelen én amateurs, en dat de rendementen dus heel sterk kunnen verschillen. Ook de houtsoort, het materiaal waarmee de oven gebouwd wordt (voornamelijk aarde) en de omvang van de oven bepalen de efficiëntie. Een grote (>20 m³) en goed gebouwde houtskooloven kan een rendement opleveren tot 70% van het oorspronkelijke houtvolume. Het houtskool wordt verkocht in zakken van 0,3 tot 0,5 m³ (15 tot 25 kg).

Waarom, *au nom de Dieu*, dat houtskool produceren?

Hout en houtskool worden o.a. gebruikt om op te koken, om insecten en ander ongedierte op afstand te houden en om zich te verwarmen tijdens kille avonden (jawel, ook in het oerwoud kan het kil zijn!). Maar het lijkt toch niet logisch om hout eerst om te vormen tot houtskool vooraleer het effectief te gebruiken als brandstof? Houtskool heeft echter enkele onmiskenbare voordelen ten opzichte van hout. Het bestaat uit relatief kleine brokken die gemakkelijk te breken zijn en veel lichter zijn dan hout. Daardoor is het veel ‘gebruiksvriendelijker’. Bovendien is houtskool een puur koolstofproduct, waardoor een houtskoolvuur veel minder hinderlijke en soms schadelijke rook produceert en dus ook gemakkelijk binnenshuis te gebruiken is. Daarnaast bevat houtskool veel meer energie per massa-eenheid dan hout. Een houtskoolvuur bereikt een hogere temperatuur dan een houtvuur, dus er moet relatief minder houtskool gebruikt worden dan hout voor eenzelfde resultaat. Bovendien is houtskool

veel goedkoper dan fossiele brandstoffen zoals petroleum, kerosine of LPG. Ten slotte kan het geproduceerd worden in het bos en is het erg licht zodat het gemakkelijk naar urbane centra te transporteren is. Al deze factoren maken van houtskool een bijzonder populair product.

Onverbiddelijke handel

Het bouwen van houtskoolovens en het werken in de rook is een hard en ongezond karwei en de *carbonisateurs* krijgen zelf meestal weinig geld voor hun waar. Een zak levert 5 tot 15 dollar op naargelang de kwaliteit en de plaats waar het verkocht wordt: in het bos, langs een verkeersader of in een stadscentrum. Het echte plaatje is echter een stuk complexer. Er is een ingewikkelde keten ontstaan tussen producent en consument. Kleine handelaren kopen ter plaatse of aan de rand van het bos de zakken op voor lage prijzen en organiseren het transport. Wanneer dezelfde zakken via één of meerdere tussenpersonen ten slotte op de markt geraken, wordt het houtskool in kleine hoeveelheden verkocht voor prijzen die soms een veelvoud zijn van de oorspronkelijke prijs. Voor sommige handelaren is het een lucratieve business, maar voor de producenten is het meestal een dagelijks gevecht om de eindjes aan elkaar te knopen. De *carbonisateur* moet blijven verkolen om zichzelf en zijn gezin in leven te houden. Dikwijls wordt hij gedwongen om illegaal bomen te kappen in beschermde gebieden. Daarbij loopt hij het risico om betrapt te worden door *écogardes*, de lokale boswachters, die belast zijn met de handhaving in de gebieden. Illegale ovens worden vernietigd en soms worden er bijkomende sancties opgelegd. Een belangrijk probleem hierbij is het feit dat *carbonisateurs* toch nog meer geld verdienen dan mensen met een officiële betrekking

bij de staat of in de privésector. Ter vergelijking: staatsambtenaren verdienen slechts 30 dollar per maand! Bovendien worden hun salarissen meestal veel te laat en soms helemaal niet uitbetaald. Dan is (illegale) houtskoolproductie een verleidelijk alternatief.

De gevolgen...

Houtskool is dus een goed verkochtbaar product waarrond in Congo een uitgebreide *houtskoolbusiness* ontstaan is. Deze handel legt een grote druk op de bosecosystemen in een wijde omtrek rond dorpen en steden. Een voorbeeld: Kisangani is gelegen in het hart van het Congolese regenwoud, pal op de evenaar. Uit interviews met 'professionele' *carbonisateurs* uit de buitenwijken van Kisangani blijkt dat ze tegenwoordig al gauw 50 km moeten afleggen voordat ze onverstoorde regenwoud vinden waar de traag groeiende woudreuzen (bv. limbali) staan. Deze soorten leveren de 'goede kwaliteit' houtskool die zwaar, hard en zuiver is en lang brandt. Op plaatsen waar het oerwoud gekapt is, komen vooral snel groeiende pionierboomsoorten voor die veel lichter, zacht en poreus houtskool opleveren dat in een oogwenk opgebrand is. Daarvan moet er veel meer gebruikt worden, waardoor de druk ook op deze herstellende bossen zwaar opgedreven wordt.

HOOP?

Het probleem van de energieproductie en -consumptie in Congo is niet in een handomdraai op te lossen. De bevolking blijft groeien en de mensen blijven in grote mate afhankelijk van ecosysteemdiensten die het omringende bos hen biedt. De willekeur waarmee met de bossen omgesprongen wordt en de soms weinig efficiënte constructie van de houtskoolovens, leiden er echter toe dat de bossen zwaar

© Wannes Hubau

*Één van de woudreuzen in het Luki reservaat:
sipo of Afrikaans mahonie, Kalungi in het Lingala.*

onder druk komen te staan en dat er veel kostbare brandstof zonder enig nut als koolstofdioxide of -monoxide in de lucht gepompt wordt. Toch zijn er enkele hoopgevende lichtpuntjes in deze koolzwarte duisternis...

Ibi Bateke Carbon Sink Plantation

Ibi Bateke is een groot plateau dat zich ten oosten van Kinshasa over beide zijden van de Congo rivier uitstrekt. De vegetatie bestaat voor 90% uit savanne die traditioneel enkele malen per jaar afgebrand wordt voor landbouwdoeleinden. De resterende 10% bestaat

© Wannes Hubau

Écogardes vernietigen illegale zakken houtskool in het Luki reservaat.

uit bos, voornamelijk langs de rivieren. Deze bossen staan onder zware druk voor de productie van brandhout en houtskool. Recent werd dan ook een project opgestart om dit proces te keren, het *Ibi Bateke Carbon Sink Project*. Het voorziet in een herbebossing van 8000 hectare weinig productieve savanne. Door de savannes om te vormen tot een bosklimaat wordt over een periode van 30 jaar maar liefst 2,4 ton CO₂ vastgelegd in bomen en in de bodem. Daarnaast wordt door deze nieuwe bossen ook hernieuwbare energie geproduceerd, die dus kan dienen als alternatief voor fossiele brandstoffen.

Het project betreft en bevoordeelt de lokale bevolking. Zo heeft het planten, oogsten en verwerken van het hout reeds verschillende jobs gecreëerd. Bovendien stimuleert het een efficiëntere productie van houtskool want door middel van het project worden ook gespecialiseerde ovens geïntroduceerd. Op die

manier wordt de druk op de nabijgelegen bossen grotendeels weggenomen.

Het project is op lange termijn financieel haalbaar aangezien de hoeveelheden vastgelegde koolstof kunnen verkocht worden als ‘Carbon Credits’ aan industrielanden die hun emissies compenseren in overeenstemming met het Kyoto Protocol. Concreet hebben de Wereldbank en Orbeo elk een contract ondertekend voor de aankoop van 50% van de credits. Bijgevolg is *Ibi Bateke* een schoolvoorbeeld van een zogenaamd *Clean Development Mechanism* (CDM). In de opstartfase wordt het project gesteund door de UNEP (*United Nations Environmental Programme*), UMICORE (mijnindustrie), Suez (energiesector) en enkele particulieren.

WWF en het biosfeerreservaat Luki

Hoewel de financiële middelen van WWF beperkt zijn, is de NGO prominent aanwezig in

Congo en worden er heel mooie resultaten geboekt. Een succesverhaal is het biosfeerreservaat Luki, gelegen in de westelijke provincie Bas-Congo op een 30-tal km van de bekende havenstad Boma en op 100 km van de Atlantische kust. Luki is een overblijfsel van de eens uitgestrekte Mayombe wouden, tijdens de koloniale periode gekend als dé bron van tropisch hout zoals Afrikaans mahonie en limba, destijds zeer populair in de meubelindustrie. Luki bevat één van de laatste stukjes ‘ongerept’ regenwoud in de regio, maar staat onder zware menselijke druk. Illegale houtkap wordt stilzwijgend georganiseerd vanuit overheidskringen en stroperij is er schering en inslag. Daarnaast wordt het bos geteisterd door *slash and burn* praktijken, waarbij lokale boeren stukjes regenwoud kappen, houtskool produceren, de rest afbranden en er een tijd lang landbouwproducten verbouwen. De vruchtbare as spoelt snel uit tijdens tropische regenstormen en er blijft een onvruchtbare woestijn achter. Sinds WWF voet aan wal gezet heeft in Luki, is de druk sterk afgenomen. WWF heeft geïnvesteerd in zogenaamde modelboerderijen rond het reservaat, waar boeren opgeleid worden om hun voedselproductie op een duurzame manier te optimaliseren. Een ander belangrijk initiatief is het installeren van zogenaamde houtskoolplantages. In de periferie van het reservaat werden op grote stukken savanne bomen aangeplant waarvan het hout zeer geschikt is voor houtskoolproductie. Bovendien zijn de meeste aangeplante bomen vlinderbloemigen (bv. Acacia) die zeer geschikt zijn voor de productie van honing. WWF organiseert maandelijks het transport van de producten van de boeren (vlees, vis, groenten, honing) naar Kinshasa. Op die manier wordt een alternatief geboden voor illegale strope-

rij en ontbossings- en landbouwpraktijken. Daarnaast heeft WWF de Congolese staat een handje geholpen om een 30-tal *écogardes* te organiseren die de illegale praktijken tot een minimum terugschroeven. Ten slotte investeert WWF in wetenschappelijk onderzoek om het beheer van de bossen en de aanplantingen te optimaliseren. Luki was tijdens de koloniale periode reeds een gigantisch ‘levend labo’ waar grootschalige bosbouwkundige experimenten uitgevoerd werden. De kennis van toen wordt gecombineerd met resultaten uit recent onderzoek. Uiteindelijk worden oplossingen uitgedokterd om bosherstel mogelijk te maken en om de ecologische en de sociaal-economische ecosysteemdiensten van het bos met elkaar te verzoenen.

EINDBESPIEGELING

Zowel het *Ibi Bateke Carbon Sink Project* als het Luki-project van WWF zijn uitgegroeid tot succesverhalen. Het eerste project wordt ondersteund door internationale en industriële organisaties en heeft een verregaande positieve impact op de lokale economie, natuurbescherming en de maatschappij in Congo. Het is een financieel en economisch goed uitgebalanceerd project. Het mooie aan het Ibi verhaal is dat ze (proberen) aantonen dat het ook als privébedrijf doenbaar is om duurzame ontwikkeling te combineren met het klassieke streven naar winst. Het Luki project is een puur NGO verhaal dat afhankelijk is van donaties vanuit eender welk huisgezin.

Nu WWF op het punt staat het succesverhaal uit Luki te kopiëren op een veel groter reservaat – Yangambi – is alle steun meer dan welkom (<http://www.wwf.be/nl>).

Kleine landschapselementen en Plan Boommarker

STEPHANIE SCHELFHOUT & EMMA DENORME

KLEINE LANDSCHAPS... EUH...?!

Bomenrijen, knotwilgen, houtkanten, heggen, sloten, drinkpoelen, ruige bermen, holle wegen... Allemaal voorbeelden van kleine landschapselementen of KLE's. KLE's zijn erg belangrijk, want vaak verbinden ze de erg versnipperde natuur in ons landschap. De verweving van graslanden en akkers met deze punt-, lijn- en groepsselementen resulteert dan ook niet alleen in een aantrekkelijk uitzicht, de KLE's hebben ook een bijzondere ecologische betekenis omdat allerlei dieren en planten er een nest- en leefplaats vinden.

Dieren, en ja, ook planten, gebruiken KLE's als verbindingsweg tussen de natuurgebieden, en/of vinden er een belangrijke bron van (winter)voedsel.

Het belang van deze verbindingen werd aangetoond in de 'Eilandtheorie', die stelt dat het uitsterven van soorten sterk beïnvloed wordt door de afstand en (het gebrek aan) verbinding tussen 'eilandjes' natuur. Hoe verder de eilandjes van elkaar gelegen zijn en hoe minder ze verbonden zijn, hoe hoger de kans op uitsterven. Dankzij de KLE's,

© Stephanie Schelfhout

Bomenrijen vormen echter verbindingswegen in het landschap.

die verbindingswegen en stapstenen vormen tussen dergelijke eilandjes, worden verschillende populaties met elkaar verbonden. Zo kunnen er genen worden uitgewisseld. Dit is van uitermate belang om gezonde populaties te behouden.

Naast deze cruciale ecologische rol vervullen KLE's belangrijke ecosysteemdiensten zoals klimaatregulatie via CO₂-vastlegging, waterregulatie waarmee erosie en overstromingen beperkt worden, en het filteren van met meststoffen en pesticiden aangerijkt water.

Ten slotte: KLE's zijn gewoon ook heel erg mooi; ze kunnen toerisme aantrekken en de motor zijn voor een belangrijke economische activiteit. Denken we maar aan de lente in de Limburgse Fruitstreek, wanneer elke mei- en sleedoorn bloeit en het landschap herschapen wordt in een prachtige mozaïek van bloeiende houtkanten.

VERLIES VAN KLE'S

Uit een Duitse studie die de verandering in struiken en bomen buiten het bos over een periode van meer dan 100 jaar (1901-2009) behandelde, bleek dat er zich de laatste vijftig jaar grote verliezen aan KLE's hebben voorgedaan. De voornaamste redenen zijn de verstedelijking, de intensivering van de landbouw en het verlaten van land waarbij het onderhoud van KLE's verwaarloosd wordt. Deze trend is niet alleen in ons buurland te zien. In België hebben we een gelijkaardig verhaal. Eeuwenlang vormden KLE's de ruggengraat van ons landschap, maar de laatste 50 jaar zijn we aan een sneltreinvaart geëvolueerd naar een landschap met een veel simpeler structuur. Helaas zijn het nu net de variatie en de mozaïek in

© Stephanie Schelfhout

Het beheer van KLE's, zoals hier het knotten van een wilgenrijen, is een heel karwei.

ons landschap die verhoogde natuurwaarden met zich mee brengen.

WAAROM GAAN ZE VERLOREN?

Door het rechte trekken en verbreden van (water)wegen, door grootschalige ruilverkavelingen en door massieve wegenbouw, gingen de voorbije decennia in Vlaanderen enorm veel KLE's verloren. Maar niet alleen het 'in de weg staan' van de KLE's zorgde voor hun achteruitgang. Ook het verloren gaan van hun

functies zorgde voor de afname. KLE's vergen een zeker onderhoud en nemen ruimte in die niet meteen (of niet meer) van direct economisch nut is. Landbouwers onderhielden eeuwenlang hun KLE's zoals houtkanten, poelen en holle wegen, omdat ze dienden als bronnen van hout, van vis, als drinkplaatsen, ...

Helaas hebben de KLE's deze functies grotendeels verloren, en ziet men ze steeds vaker als een last. Bomen en struiken langs akkers nemen licht weg; vaak heeft men de indruk dat ze zorgen voor een productieverlies. Knotwilgen die eerder op natte plaatsen aangeplant om de grond een stuk droger te maken,

© Edwin Roelslaer

Voor

Na

© SUM

Kleine landschapselementen sieren Plan Boomarter

Plan Boomarter, het project dat de verbinding van de bos- en natuurgebieden ten zuiden van Halle nastreeft, stimuleert de aanleg van kleine landschapselementen zoals houtkanten, hagen en bomenrijen langs velden, paden en wegen. Omdat een groot deel van het werkingsgebied van Plan Boomarter wordt ingenomen door tuinen en landbouwgronden, is de medewerking van bewoners en landbouwers cruciaal. Plan Boomarter maakte dan ook een opsomming van alle mogelijke subsidies waar je beroep op kan doen. Zo voorziet de

Stad Halle subsidies voor de aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen. Daar bovenop wordt jaarlijks de Prijs Boomarter uitgereikt, een prijs ter waarde van € 250. Vorig jaar ging deze prijs naar deze particulier die zijn betonnen omheining vervangde door een inheemse houtkant. Geef toe: een hele stap vooruit toch?

Meer info over Plan Boomarter en de subsidies: www.planboomarter.be

worden nu verwaarloosd of verwijderd omdat de krachtiger machines nu wel deze percelen kunnen bewerken, of omdat de gronden door buizensystemen worden gedraineerd. Vroeger hadden poelen, meidoornhagen of knotbomenrijen een functie: bomen en struiken leverden het broodnodige hout (vandaag vervangen door fossiele brandstoffen); een doornhaag hield het vee binnen de weide (prikkeldraad en schrikdraad hebben die rol overgenomen); een poel leverde in de zomer voldoende drinkwater voor het vee (vandaag laven onze koeien zich door middel van een waterpompje). Wegels werden aangeplant met (fruitdragende) struiken ter voorziening van fruit en schaduw voor de voetgangers in de 18de eeuw; maar wie gaat er vandaag nog ergens te voet heen?

Sommige KLE's hadden ook een religieuze waarde zoals bijvoorbeeld kapelletjes met oude, alleenstaande lindebomen, begraafplaatsen met taxusstruiken als teken voor het eeuwig leven. Een houtkant langs het water zorgde voor een natuurlijke versteviging van de oever. Een houtkant op een berm remde de erosie op de akkers. Een diepe, beboste holle weg stopte het verder afschuiven van de steile wanden. Door deze meerwaarden werden ze goed onderhouden. Het onderhoud ervan is echter erg tijdsintensief en dus kostelijk en wanneer het onmiddellijke nut ervan niet wordt ingezien, ziet men er tegenop de knot- en maaiwerken uit te voeren.

WAT DOET DE OVERHEID?

Gelukkig worden er sinds een tiental jaar inspanningen gedaan door onze overheid om de KLE's terug in het landschap te brengen en te onderhouden. Het doel is de honderden

fragmentjes natuur die worden gescheiden door barrières als autobanen, spoorwegen, kanalen, akkers en woonzones, opnieuw met elkaar te verbinden en zo de biodiversiteit te bevorderen. Mensen die bomenrijen, struiken, knotwilgen, poelen, enz... aanplanten of aanleggen, krijgen subsidies om de aankoop van het plantgoed en het onderhoud te financieren. Zo wil men de drempel verlagen om deze inspanningen te leveren. Er zijn echter wel enkele vereisten. Het plantmateriaal moet inheems zijn en je mag deze kleine landschapselementen niet meer verwijderen.

Meer informatie rond de aanvraag van deze subsidies vind je bij je gemeentedienst of het Vlaams gewest. De organisatie bij uitstek die zich bezig houdt met kleine landschapselementen is het Regionale Landschap. Via www.regionalelandschappen.be kan je nagaan of er een dergelijke organisatie in jouw gemeente actief is, en hoe je ze kunnen helpen.

HOE KAN JIJ HELPEN?

1. Maak van je tuin een klein landschapselement, zo wordt hij veel vogel- en insectenvriendelijker. Plant inheemse struiken en bomen met bloemen, bessen en/of noten zoals de lijsterbes, sporkehout, meidoorn, sleedoorn, wilg (van katwilg tot boswilg), gele kornoelje, vlier, hazelaar, ...
2. Maak een houtwalletje waarin muizen of zelfs egels zich kunnen nestelen.
3. Kijk in je buurt en doe ideeën op. Verspreid ook je kennis. Praat ook eens met die buur die een wat saai kaal gazon of een kiezelvoortuin heeft.
4. Praat met de landbouwer in je buurt, misschien is deze niet op de hoogte van de subsidieregelingen.

**BOS
PAS**

**Denk aan het milieu, neem de bus
of tram en plant je Bospas**

In elke Bospas zitten boomzaadjes

**Actie geldig
van 17/10
t.e.m. 13/11**

De hoes van de Bospas bevat zaadjes van een els. Je kunt hem planten en laten uitgroeien tot een nieuwe boom. Door de Bospas te kopen en de bus of tram te nemen, doe je dus extra goed voor het milieu. Je stoot minder CO₂ uit en bovendien zorg je voor een nieuwe boom. Koop de Bospas in jouw Lijnwinkel of op www.delijn.be/bospas

1 Bospas = 10 ritten + 1 boom, voor maar € 9

Samen gaan we voor één miljoen bomen voor Vlaanderen (www.1miljoenbomen.be)

